

Н.Г.МОСЮКОВА, канд. іст. наук, НметАУ, Днепропетровск
С.В.САВЧЕНКО, канд. іст. наук, НметАУ, Днепропетровск

ХРИСТИАНСТВО В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ «НОВОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ»

Стаття присвячена критиці антихристиянських теорій, які з'явилися в незалежній Україні в кінці ХХ ст.. Охарактеризовані тенденції релігійного життя в сучасній Україні. Проведен порівняльний аналіз основних постулатів християнства та нових релігійних течій.

Статья посвящена критике антихристианских теорий, которые появились (возродились) в конце ХХ в., а также проблеме распространения сектантства в постсоветской Украине. Охарактеризованы тенденции религиозной жизни в современной Украине, определены причины массового распространения новых тоталитарных культов. Проведен сравнительный анализ основных постулатов христианства и новых религиозных объединений. В статье предпринята попытка определить место и роль христианства в условиях интеграции Украины в процессы глобализации.

Article is devoted criticism of Antichristian theories which have appeared (have revived) in the end of XX century, and also a problem of distribution of sectarianism in Post-Soviet Ukraine. Tendencies of religious life in modern Ukraine are characterized and the reasons of mass distribution of new totalitarian cults are defined. The comparative analysis of the basic postulates of Christianity and new religious associations is carried out. In article was attempt to define a place and a role of Christianity in the conditions of integration of Ukraine into globalization processes.

Початок III тисячоліття – час новітніх технологій, прискореного темпу життя, глобалізації. І за ці досягнення цивілізації людина розраховується втратою сенсу життя, руйнуванням ідеалів, байдужістю до проблем інших людей, жорстокості, насильства. В умовах інформаційного суспільства пропагуються такі «цінності» як збагачення в будь-який спосіб та всілякі насолоди. Означена ситуація ускладнюється розповсюдженням моди на гороскопи, астрологію, хіромантію, езотерику. Небезпечним і шкідливим є масове поширення нових тоталітарних культів. В таких умовах тема релігії, вивчення, а також пропагування діяльності традиційних церков стає особливо актуальною.

З кінця 80-х, а особливо в 90-і рр. ХХ ст. суттєво змінюється відношення держави до релігії і Церкви. Це сприяло розвитку дослідницької роботи в напрямку історії релігії і окремих конфесій в Україні. Були видані твори відомих знавців історії та канонів Церкви, таких як І. Огієнко [1], І. Мейендорф [2], С. Аверинцев [3]. Сучасні дослідники релігійної проблематики мають можливість вивчати Святе Письмо [4], знайомитись з документами («Катехизм Католицької Церкви» [5], «Енцикліка Fides et ratio Святішого Отця Івана Павла II» [6]), які відбивають діяльність Церкви і дають можливість глибше пізнати її вчення, завдання, відповідь на виклики сьогодення.

Поряд з означеними вище джерелами і літературою, наприкінці ХХ – поч. ХХІ ст. з'являються статті, автори яких вважають, що релігія не здатна еволюціонувати, говорять про появу нового глобального світогляду в умовах кризи Католицької, Православної, протестантських церков, пропагують язичницькі духовні цінності. Серед них: Ю. Шабанова [7], А. Овчаров [8], В. Жижченко [9]. Такі теорії дезорієнтують людей у їх духовних пошуках, заважають поверненню до традиційних релігійних цінностей.

Мета дослідження полягає у проведенні порівняльного аналізу основних положень християнства та нових релігійних об'єднань, критиці антихристиянських теорій.

Кілька останніх століть деякі вчені провідною галуззю культури вважають науку, найвищими культурними цінностями називають наукові знання. Так Б.Паскаль пише: «Людина створена, щоб думати», а Ф.Бекон стверджував, що «знання – це сила» [10, с.287, 314]. Дійсно, ці вислови справедливі, завдяки розвитку науки людство сягнуло великих висот. Але наведені думки супроводжувались агресивним ставленням частини суспільства до релігії і тезами (правда, інших авторів, серед яких Д. Дідро та К. Гельвецій) на кшталт: «Тільки чесній людині належить бути атеїстом», «Будь-який релігійний догмат – це зародок злочинів та розбрату між людьми» [10, с. 445,453]. Логічний зв'язок між цими думками є очевидним, а плоди атеїзму та нехтування релігійними догматами збираємо протягом всього ХХ століття. Незважаючи на це, наукові відкриття заохотили зневажливо говорити про релігію і деяких сучасних авторів. Так, Ю. Шабанова в статті «Сучасне світорозуміння: пошуки шляхів еволюційного розвитку» дуже точно і яскраво характеризує наше сьогодення: «Сучасне утилітарне суспільство все більше закликає досягати швидких результатів, жити у обмеженій «зоні доступності». Модні глянцеви журналі дають поради на усі випадки повсякденного життя. Рекламуються різноманітні дрібниці, без яких нібито не можна жити» [7, с.4]. Можна погодитися з такою характеристикою. Однак далі антихристиянський пасаж: «Релігія не лише не здатна сьогодні еволюціонувати через розвиток ціннісних засад у вигляді закоснілих догм, але й слугує «золотому тельцеві», через загравання з політиками і державними діячами. Вона являє собою небезпечну сферу, у якій розуміння Божественного втратило істинну сакральність... Релігійність у тих формах, у яких сьогодні представлені офіційні конфесії, на жаль, не викликає довіри у людини з розвинутим менталітетом і критичним мисленням...» [7, с.6-7]. Дехто з науковців говорить про кризу католицької, православної, протестантської церков, про появу на початку III тисячоліття нового глобального світогляду, який стане стратегією інформаційного суспільства. Цей світогляд буде сприяти появі нових героїв, нових цінностей, нових ритуалів, нових стандартів [8, с.75].

Деякі вчені вважають, що у теології і науки різні стилі мислення та мало точок дотику, а також що вчений і теолог по-різному бачать істину [11, с.59]. Відомий графарет про протистояння науки та релігії – це данина ХІХ ст. з його позитивізмом та наївною вірою в науку. На сьогоднішньому етапі релігія та наука не конфронтують одне з одною, навпаки, вони є союзниками у спільній боротьбі проти окультизації науки та сцієнтизації окультизму. Вони союзники у

війні проти окультних міфів про те, що Христос був у Гімалаях, навчаючись у махатм, а на Венері живуть мурахи, літають люди, птахи та цвітуть сади.

Теологія є також наукою, яка формулює логічні, раціональні процедури мислення людини про Бога, намагається раціоналізувати містичний досвід християн. Слугує «золотому тельцеві», заграє з політиками і державними діячами, вдається до міжконфесійних суперечок не християнство, а окремі релігійні діячі. Християнство, як і дві тисячі років тому, так і зараз спирається на Біблію, а не на програми політичних партій чи навіть Конституцію України, пропагує любов до ближнього, навіть ворога. А людина завжди залишається людиною з притаманними їй слабкостями, навіть якщо вона є священником.

Неможливо погодитися з тезою про те, що саме філософія, яка об'єднає кращі та глибинні прояви представлених форм духовної культури людства, зможе задовольнити запити сучасного світорозуміння. Філософія не може претендувати на такий статус, бо різні філософські теорії дають різне бачення дійсності та шляхи спасіння. Яку або які з них вважати вірними і хто буде визначати, які форми духовної культури кращі і найбільш глибинні? І навіщо вигадувати новий глобальний світогляд? Тим більше, що жодній людині не під силу висунути такі правила, які б об'єднали все людство. Є заповіді, надані людям Богом і саме невиконання їх, а не криза християнства, привело до перемоги комуністичної ідеології в Росії, нацистської в Німеччині і т. ін. Єдине, що здатне вилікувати духовно хворе суспільство та забезпечити «досягнення в соціумі стану гармонійної рівноваги», про який так піклується пан Овчаров [11, с.75] – це релігія.

Релігія здатна еволюціонувати. Свідченням цього є соціальна доктрина Католицької Церкви. Одна з вимог до доктрини – її постійне оновлення у відповідності із змінами існуючої дійсності. Таким чином, створені умови для того, щоб вчення завжди залишалося актуальним і мало можливість давати оцінку новим явищам та процесам, що відбуваються в суспільстві. В соціальній доктрині йдеться також і про права людини, її гідність, про природне право як основу гармонії будь-якої людської спільноти, про релігійну свободу як критерій оцінки окремих держав [12].

В Церкві (принаймні Католицькій) відбуваються процеси модернізації. Так, II Ватиканський собор дозволив проводити службу на національних мовах (до цього мовою Богослужіння була латинська), формуються дуже відмінні місцеві літургійні традиції, сформульовані умови законного захисту за допомогою військової сили та ін.

Церква високо цінує прагнення розуму до осягнення цілей, які роблять існування людини більш гідним її ймення. Так писав в енцикліці «Віра і розум» Іван-Павло II. Він говорив про довіру людини до власних пізнавальних можливостей, але застерігав її проти спокуси здобути владу деміурга над природою, а переконання, що все вирішує техніка, назвав хибним [6, с.5,6,10]. Зовсім не так як деякі науковці оцінює Святійший Отець роль філософії в сучасному світорозумінні і відводить їй належне місце: «Філософія втратила статус мудрості й універсального знання, щоб поступово стати тільки однією з галузей людського пізнання». При цьому Іван-Павло II закликає відновити

єдність віри і філософії, а також підкреслює, що Церква вбачає в філософії дорогу, яка веде до пізнання головних істин про життя людини [6, с.10,11,5]. Дійсно, ні будь-яка наука, ні вся вченість світу не допоможе дати відповідь на питання про сенс життя, мету існування, призначення людини. Про це можна прочитати в Євангелії, тобто вичерпні відповіді на означені питання дає тільки релігія, бо сила людини у вірі в Господа, а не в силі знань.

На початку III тисячоліття певний успіх мають астрологія, окультизм, езотерика, а також нові релігійні течії, які пропагують дохристиянські (тобто язичницькі) духовні цінності. Можна було б із задоволенням поіронізувати над наведеними теоріями, якби вони не несли серйозної небезпеки в наше і без того нестабільне сьогодення.

Звернення до гороскопів, астрології, хіромантії, тлумачення віщувань і долі, вдавання до медіумів, чаклунство і т. ін. категорично засуджується Церквою [5, с.491]. Названі дії створюють ілюзію вирішення питань і віддаляють людину від їх справжнього розв'язання. Ще гірше, якщо та чи інша особа намагається заволодіти окультними силами, щоб отримати надприродну владу над іншими людьми або зашкодити їм. Це вже суперечить не тільки заповідям, але іноді й Карному кодексу.

Досить модною зараз є, особливо у середовищі інтелігенції, езотерична філософія Сходу, яку пропонують О.Блаватська у «Темній доктрині» та О. Реріх у «Живій Етиці» і в якій йдеться про розвиток людства через сім цивілізацій, космічну свідомість, закони карми. Ця цікава на перший погляд теорія є насправді занадто небезпечною. Тут варто згадати послання «гімалайських махатм» (саме вони нібито передали вчення Живої Етики Олені та Миколі Реріхам) уряду СРСР у 1926 р. В означеному документі махатми вітали знищення церков, а також висловлювали прихильність новому ладу, що склався в СРСР [13, с.5]. І це не випадковість, не елементарна необізнаність у подіях, які відбувалися в СРСР, це цілком свідомі висловлювання. Запропонована теорія докорінно суперечить Євангелію. «Жива Етика» наскрізь пронизана поклонінням матеріальному, дифирамбами силі знань: «Знання ми покладаємо в основу общини, не обмежуючи його», «Община настільки насичена можливостями, що єдиною ієрархією буде ступінь знання», «Ми, матеріалісти, маємо право вимагати поваги та пізнання матерії... Біди людства від презирливого ставлення до матерії» [13, с.15,21,23]. На відміну від наведеного, Біблія говорить, що віра не в мудрості людській, а в силі Божій і що Боже мудріше від людської мудрості і міцніше від людської сили. Тілесна людина не приймає того, що від Духа Божого походить; це глупота для неї [4, 1 Кор. 1; 25; 1 Кор. 2; 5,14]. О. Реріх закликає до помсти за зраду, а Євангеліє пропонує любити ворогів своїх і чинити їм добро [4, Лк. 6; 35]. За «Живою Етикою» людство спасеться за допомогою Карма-Йоги, проте християни впевнені, що спасаємося ми смертю та воскресінням Ісуса Христа.

Однією з релігійних течій, які пропагують дохристиянські духовні цінності, є Рідна Українська Національна Віра (РУН віра). До фундаторів цього напрямку відносять Лева Силенка, Ярослава Оріона, Володимира Шаяна [9, с.62]. Слід розділити стурбованість прихильників означеної релігійної течії щодо історичної

долі України, ситуації, яка склалася сьогодні в незалежній Україні і т. ін. Але учення РУН-віри – вражає своїм безглуздом на примітивізмом.

Натхненники РУН віри позначають, що введення християнства на Русі змінило систему вартостей: якщо раніше люди з пошаною ставилися до своєї Вітчизни, її традицій, звичаїв, політичних і культурних діячів, то тепер усе своє проголошується «поганством», «язичеством». Мусимо заперечити. «Поганством» і «язичеством» проголошуються не традиції та звичаї свого народу, а дохристиянські вірування. А що, політеїстичні вірування можна назвати якимось інакше? І які ознаки мають на увазі автори, коли говорять про неповагу до власних політичних та культурних діячів? Хіба не шанували на Русі князів Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха? Шанували, а їх князювання припадає на період після прийняття християнства. Можливо, маються на увазі звичаї мститися у разі вбивства не тільки злочинцю, а всьому його народові або дозвіл матері вбити новонароджену доньку, якщо родина вже занадто велика, чи право дітей вбивати старих батьків, які не могли вже допомагати родині [14, с.49-50]. Якщо мова йде про заборону таких «звичаїв» і «традицій», то слава Богу! Язичництво – не тільки віра наших предків, його супутники – нетерпимість, жорстокість, вбивства. Хіба це потрібно людській спільноті і Україні зокрема?

Прихильники РУН-віри вважають, що християнство протягом тисячоліть використовувалося для поневолення нашого краю Візантією та Московією, а також сприяло виробленню комплексу меншовартості українців. Треба зауважити, що не введення християнства сприяло виробленню комплексу меншовартості, а те, що українські землі кілька століть перебували під владою інших держав і відношення до українців в них було вкрай негативним. Що ж стосується поневолення нашого краю, то до цього християнство не має жодного відношення. Вплив Візантії на Русь вказані автори перебільшили, бо вже стараннями князя Ярослава Мудрого Київським митрополитом став русич Іларіон. А ось що пише про Українську церкву не менший патріот України, ніж фундатори «Рідної віри», І. Огієнко: «Канонічний стан Української церкви був такий, що вона залежала від Царгородського патріарха, тільки залежність ця була більше номінальна. Звичайно Царгород тільки благословляв і висвячував на митрополита ту особу, яку йому прислали з України» [1, с.72]. В чому ж тут поневолення?

В. Жижченко називає Лева Силенка Духовним учителем Рідної Української Національної Віри, а також повідомляє, що названий Духовний учитель не тільки приділяє увагу етичним питанням і культовій стороні справи, а й пропонує заповіді рідної віри. Такої манії величчя зустрічати ще не доводилось. Буває, вважає себе людиною Наполеоном або Олександром Македонським, але, щоб Господом, який створив небо, землю, людину, дав людям заповіді... це вже занадто! І після цього зовсім не дивує ствердження пана Силенка про те, що в Рідній Українській Національній Вірі людина розглядається не як раб Божий, а як помічник, співавтор Бога в творінні світу. Виникає лише питання: «Чому ж тоді людина звертається до Бога по натхненню і для освітлення душі, якщо вона, як стверджує Л. Силенко, співавтор Бога [9, с.64]?

На проблемі поширення сектантства в пострадянській Україні варто зупинитися докладніше.

Для американських, західноєвропейських, африканських, корейських місіонерів Україна 90-х років виявилася доволі вдячним полем для діяльності, чому сприяло найліберальніше в Європі релігійне законодавство. 1991 року Верховна Рада України прийняла закон “Про свободу совісті та релігійні організації”, який проголошував повне відокремлення Церкви від держави. Йшлося передусім про Православну Церкву, яка не мала права на втручання в освітній процес, державні справи тощо. Цією обставиною скористалися деякі нові релігійні об’єднання, які просто вирішили зареєструватися як “культурно-освітні”, “оздоровчі”, “педагогічні” тощо і в такий спосіб обійти законодавство. Таким чином, Православна Церква, яка виживала в епоху “наукового атеїзму”, потрапила у ситуацію нерівноправної конкуренції з численними неорелігійними організаціями, які спиралися на потужні фінансові ресурси, мали досвід масових вербувальних кампаній.

Причин виникнення тоталітарних культів, завоювання ними десятків і сотень тисяч людських душ можна наводити багато. Але найбільш переконливою відповіддю на це запитання здається богословське пояснення прот. Іоанна Мейендорфа: «Людина – істота теоцентрична, і коли її позбавляють істинного Бога, вона створює собі лжебогів» [2, с.178].

Класифікувати деструктивні культури дуже складно, оскільки одна й та сама організація може мати одночасно кілька ознак і належати до кількох категорій. Деякі вітчизняні секти взагалі неможливо чітко ідентифікувати, оскільки у своєму віровченні вони мають два “поверхи”: екзотеричний (проповідь для мас) і езотеричний (учення для обраних). Їхня назва найчастіше не відповідає справжньому богословському змісту. Крім того, деякі культури змінюють своє віровчення в бік лібералізації, або в бік радикалізації. Нерідко секти використовують метод маскування. Трапляється так, що у якому-небудь ВНЗ з’являється об’єднання за інтересами, яке пропагує “здоровий спосіб життя”, вивчення “культУри”, або опікується “глобальною екологічною кризою”. Розпочинає вербувальну роботу серед співробітників за мовчазної згоди керівництва, яке і не підозрює, що практика, яку проводить організація, ніяк не підпадає під наукову, культурну чи оздоровчу діяльність. Аж потім з’ясовується, що цією “мирною” організацією насправді є “Біле Братство”, терористична секта “Аум Сенрицьо” чи, найчастіше, просто “окультурно-езотеричний гурток”, який відкриває “чакри” на спілкування з Космосом або “третє око”.

З правової точки зору довести, що ці групи – деструктивні релігійні організації, яким за законом не місце в державних установах, неймовірно складно. Передусім тому, що в Україні відсутнє авторитетне експертне середовище, здатне зробити незалежний та об’єктивний висновок про учення та діяльність такої групи. Якщо такий висновок і з’явиться, прихильники секти можуть легко дістати висновок іншого “експерта”, титулованого та дипломованого, який доведе, що ця секта насправді не секта, а “благодійна організація”, яка бореться за мир та “сімейні цінності”.

Поширення нових культів в нових історичних умовах ставить Церкву в дуже незручне становище: володіючи глибоким богослов'ям, багатою літургичною традицією, витонченою естетикою проповідницького слова, літературою, художнім мистецтвом, музичною спадщиною – вона нездатна протистояти агресивному маркетингу комерціалізованих культів. Отже, причини масового поширення нових тоталітарних культів та кризи традиційної релігійності в Україні:

1) Спотворене уявлення про християнство у більшості населення України, дехристиянізація масової свідомості та культури за часів комуністичного режиму. Індокринація суспільства атеїзмом на тлі редукції церковного життя до відправлення треб, що не заохочувало до воцерковлення освічених інтелігентських верств.

2) Традиційні Церкви пов'язані з минулим, вкорінені в історію, відтак мають імідж “консервативних” конфесій, що не вписується в “прогресистський” світогляд відірваних від власного коріння споживачів “нової духовності”.

Інституційний характер традиційних Церков: постмодерне покоління не любить усталених офіційних інституцій, віддаючи перевагу стихійному індивідуалізму перед соборністю. Утім на практиці виходить парадоксальна ситуація: полишаючи Церкву за її бюрократичний інституціоналізм, який нібито пригнічує “індивідуальність”, людина потрапляє в рабство до тоталітарної секти, що контролює не лише суспільне, професійне, фінансове життя, а й шлюбно-сімейні стосунки, вимагає абсолютної покори “пастору” чи “гуру”. За словами відомого психолога Т. Лірі, «людина приходить у секту, сподіваючись одержати там свободу. Але насправді вона починає жити у вузькому тунелі страху, провини та сорому. У всіх проблемах завжди винна лише вона, її слабка віра, обмежені знання, погана спадковість, минулі гріхи. Вона живе у постійній напрузі, відчуваючи глибоку провину за те, що не відповідає стандартам» [15, с.148].

3) Християнське віровчення не вписується у сучасну “філософію комфорту”, яку сповідує релігійний напрямок New Age (Нова ера), оскільки в основі християнства лежить аскетизм, самозречення, перевага духовного начала. Власне, християнство – це релігія антикомфорту, релігія, що сповідує спасіння від гріха, а не фізичне та моральне задоволення. Сучасна ж “одновимірна людина” відучилася визнавати реальність будь-якої метафізики, живучи лише у ”вузькому тунелі” фізичної дійсності. Крім того, традиційне християнство проповідує абсурдну, з точки зору “комфортабельної свідомості” пересічного європейця, ідеологію: багатство та життєвий успіх не є свідченням “богообраності” людини, скоріше навпаки.

4) Наступна причина є протилежною до попередньої: незадоволення слабким аскетизмом представників традиційних релігій. Так, деякі сектанти вилучають з ужитку алкоголь, тютюн, телебачення, дуже пишаючись своїм подвигом. В основі діяльності таких “аскетичних” сект лежить цілком безкорисливе бажання рядових членів секти до альтруїзму, самопожертви, аскетизму заради вищої мети. Щоправда, такими шляхетними намірами нерідко

користуються далеко не безкорисливі лідери, варто згадати хоча б Джонстаун, екопоселення Тиберкуль та ін.

5) Традиційні Церкви, особливо в Україні та пострадянському просторі, відчують страх перед профанацією свого богослов'я: якщо зробити його занадто доступним, то існує величезний ризик примітивізації християнства, зведення його до рівня моралістики. Тому соціальна база Православної Церкви лишається незмінною: інтелігенція (переважно гуманітарна), студентство, і звісно, бабусі. Пересічний споживач “духовної продукції” просто неспроможний збагнути значення таких речей як патристика, догматичне богослов'я, ісихазм, томізм – відтак легко сприймає примітивні богословські схеми “імпортних” проповідників.

6) Радянська система виховала особливий тип “радянської людини”, яка звикла довірятися державі. Радянський патерналізм негативно вплинув на ініціативність людей (“ініціатива наказуема”), на самостійність їхньої соціальної поведінки. Цією інфантильністю пострадянського суспільства цілком скористалися тоталітарні секти. Агресивний маркетинг “духовних послуг” став ефективним знаряддям сектантської вербовки: він діє з розрахунком на пасивного споживача (“бомбардування любов'ю” новоприбулих “абітурієнтів” секти, виховання покори, обіцянки абсолютного щастя вже зараз, швидкого зцілення, швидкого фінансового процвітання без особливих зусиль). Єдине, що вимагається: безумовна віддача “гуру”. Для людей, яких відштовхує сучасне жорстоке суспільство, секта створює “сімейну” психологічну атмосферу любові та гармонії, пропонує альтернативне структурування дійсності. Люди готові на обмеження своєї свободи заради внесення якоїсь певності у своє життя. Дозуючи інформацію для своїх членів, секта тим самим “захищає” їх від інформаційної перевантаженості сучасного індустріального суспільства, пропонуючи сурогат щастя та порядку, якого так бракує у великому “сатанинському світі”.

В той самий час Церква не сприймає “рекламність” як місіонерський метод, вона зорієнтована на повільний ритм життя (ритм літургії), сповідають синергію людських зусиль та Божої благодаті у справі індивідуального спасіння. Місіонерська пасивність Церкви впливає також з інших критеріїв оцінки особистості, ніж у сектах: церква ставиться до людини як до кінцевої “мети”, а не “засобу”.

7) На жаль, у стрімкій дехристиянізації, сектаризації та окультизації нашого суспільства чималу частку відповідальності несуть і священнослужителі, які відвикли за роки “наукового атеїзму” від місіонерської діяльності. До 1917 р. в кожній єпархії існували місіонери, що спеціалізувалися на публічних дебатах з поширеними в єпархії сектами та розкольницькими течіями. Такі дебати проходили регулярно зі штундистами, старообрядцями, штундо-баптистами і докладно публікувалися у місцевій єпархіальній пресі. Рівня місіонерської активності дореволюційної Церкви поки що досягнути не вдалося.

Усі ці міркування можна підсумувати такими словами: традиційна релігійність вступає у суперечність з ринковою психологією комерціалізованих сект та аморфних паралелігійних осередків. Поки що переможець не

визначився, але при збереженні нинішніх тенденцій, доля традиційних релігій вочевидь буде сумною.

В контексті тотальної аксіологічної релятивізації, яка впевненими кроками долає серйозне ставлення до релігії взагалі, питання стоїть про виживання християнського світогляду. Основна тенденція, яка впливає з ідеології політкоректності, є перетворення християнства на релікт минулого, музейний експонат. Сергію Аверинцеву, належать слова, над якими варто замислитися: «...Якщо атеїзм іще приймав ідею Бога настільки всерйоз, що принаймні не може від неї відбитися без формально декларованого і наукоподібного її заперечення, то послідовний релятивізм і гедонізм, заохочувані “прогресом”, можуть створити тип людини, здатної прийняти навіть ідею Бога без того, щоб вона його до чогось зобов’язувала...Будь-яка заповідь видається його свідомості нестерпно застарілою, наївною та нав’язливою. Для сьогоденного християнства це набагато небезпечніше, ніж атеїстична доктрина...» [3, с.361]. Ці слова навіюють не дуже втішні думки щодо найближчих перспектив християнства в нашій державі. За умов подальшої інтеграції України у глобалізаційні процеси, лібералізації її економіки та соціально-політичної системи, християнство в кращому разі очікує доля етнографічного заповідника, “національного колориту”. Єдиний вихід із цієї надскладної ситуації – глибинне та всеохоплююче повернення суспільства до високих духовних цінностей християнства. Це дуже складно, але іншого виходу просто немає.

Список літератури: 1.Огієнко І.І. Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви: У 2т.: Т.1-2. К.: Україна, 1993. 284с. 2.Мейендорф І. Православие и современный мир. Минск, 1995. 223с. 3.Аверинцев С. София-Логос. 63бс. 4.Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Місіонер, 2007. 1480с. 5.Катехизм Католицької Церкви. – Синод Української Греко-Католицької Церкви. 2002. 772с. 6.Енцикліка Fides et ratio Святішого Отця Івана –Павла ІІ до єпископів Католицької Церкви про співвідношення віри і розуму // Всесвіт. 2001. №5-6. С.3-4. 7.Шабанова Ю.О. Сучасне світорозуміння: пошуки шляхів еволюційного розвитку // Гуманітарний журнал. 2006. №1-2. С.4-11. 8.Овчарова А.А. Християнские организации и общественное развитие (культурологические аспекты) // Соционика, ментология и психология личности. 2004. №5. С.72-75. 9.Жижченко В.П. Філософські аспекти Рідної Української Національної Віри // Гуманітарний журнал. 2006. №1-2. С.61-64. 10.Мудрость тысячелетий. Энциклопедия. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2004. 848с. 11.Халапсис А.В. Проблемы и перспективы духовного пути Запада // Гуманітарний журнал. 2006. №1-2. С.56-60. 12.Ильин В. Католицизм // Смена. 2003. №2. С.186-201; Рабинович С. Права людини і соціальна доктрина Католицької Церкви // Вісник Академії правових наук України. 2001. №1. С.154-167. 13.Агни-Йога. Россия настоящая и будущая. Рига: Виеда, 1991. 64с. 14.Карамзин Н.М. Предания веков. М.: Правда, 1988. 768с. 15.Лири Т., Стюарт М. Технологии изменения сознания в деструктивных культах. СПб, 2002. 321с.

Поступила в редколлегию 12.02.2011